

Tek Parti Döneminde Jandarma Teşkilatının Durumu (1923-1946)

Cengiz ATLI¹

Öz

Bu dönemde Jandarma teşkilatı özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu da başlayan iç isyanlarla uğraştı. Ordunun diğer unsurları gibi jandarma teşkilatı da çok zor şartlar altında görev yaptı. Jandarma Teşkilatında sıhhi işleri görececek yeterli birim yoktu. Genellikle açık alanda görev yaptıkları için salgın hastalıklar ve özellikle sıtma hastalığından dolayı teşkilatta büyük sıkıntılar yaşıyordu. Silah ve motorlu araç bakımından da yeterli sayı yoktu. Jandarma Teşkilatında olumsuz imkânlarını düzenlemek amacıyla 10 Haziran 1930 tarihinde 1706 sayılı Jandarma Kanun çıkarılmış ve Jandarma Teşkilatı bu günkü hukuki statüsünü kazanmıştı.1935 yılında Jandarma subaylarının Harp Okulu'nda yetiştirilmesi esas kabul edilmiştir.1937 yılında 'Jandarma Teşkilat ve Vazife Nizamnamesi' yürürlüğe girmiştir.1939 yılında Jandarma Teşkilatı; Sabit Jandarma Birlikleri, Seyyar Jandarma Birlikleri, Jandarma Eğitim Birlikleri ve Okullar olmak üzere dört grup halinde yeniden düzenlenmiştir. Jandarmanın bu dönemde yaptığı çalışmalar incelendiğinde teşkilat yapısında birçok değişiklik olmasına rağmen görev bilinci hiç değişmemiştir. Bu süreç içerisinde ülkenin iç güvenliğinin sağlanmasında tüm zorluklara rağmen üzerine düşen görevi başarı ile yerine getirmiştir. Makalenin konusu içerisinde jandarma teşkilatının bütçe durumu, araç durumu, kaçakçılıkla mücadele, sıhhi durum, lojistik durum, personel durumu ve jandarma teşkilatının umumi müfettişlikler çerçevesinde yaptığı çalışmalar Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, (BCA) dönemin gazeteleri, meclis resmi evrakları, hatıratlar ve bilimsel kaynaklar doğrultusunda analiz edilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Jandarma, Asayiş, Güvenlik, Cumhuriyet, Teşkilat

The State of Gendarmerie in Single-Party Government (1923-1946)

Abstract

During this period, the Gendarmerie had to deal with internal rebellions, especially in Eastern and Southeastern Anatolia. Like other elements of the army, the gendarmerie served under very difficult conditions. There were not enough units in the gendarmerie to perform sanitary works. Since they were generally working outdoors, there were major problems in the organization due to epidemics and especially malaria. There was not enough number of weapons and motor vehicles. In order to regulate the negative possibilities of the gendarmerie, Law No. 1706 was enacted on 10 June 1930 and the Gendarmerie Organization gained its legal status. In 1935, the Gendarmerie Officers were trained at the Military Academy. In 1937, the Gendarmerie Organization and Duties Regulation came into force. Fixed Gendarmerie Units, Mobile Gendarmerie Units, Gendarmerie Training Units and Schools. When the activities of the gendarmerie during this period were examined, although there were many changes in the organizational structure, the duty consciousness did not change at all. In this process, despite all the difficulties in ensuring the internal security of the country has fulfilled its duty successfully. Gendarmerie's budget status, vehicle status, anti-smuggling, sanitary status, logistic situation, personnel situation and the activities of the gendarmerie within the scope of the public inspectors within the scope of the article are analyzed in accordance with the Presidential Republican Archives (BCA) newspapers, parliamentary official documents, memories and scientific sources were evaluated.

Key Words: Gendarme, Public Order, Security, Republic, Organization

Atıf İçin / Please Cite As:

Atlı, C. (2020). Tek parti döneminde jandarma teşkilatının durumu (1923-1946). *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1897-1912.

Geliş Tarihi / Received Date: 29.05.2019

Kabul Tarihi / Accepted Date: 20.02.2020

¹ Doç. Dr. - İğdır Üniversitesi Fen/Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü cengiz3636@hotmail.com - ORCID: 0000-0001-7617-6879

Giriş

Jandarmanın Teşkilatı 3 Kasım 1839'da Tanzimat Fermanı'nın emniyet can, ırz ve namus ve malların korunması ile ilgili maddesine uyularak merkez teşkilatı bulunmayan subayların illerde görev almasıyla kurulmuştur. Başlangıç yılı 1839, gün olarakta Asakir-i Zaptiye Nizamnamesi'nin kabul tarihi olan 14 Haziran (ile birleştirilerek) Jandarmanın Teşkilat günü olarak kabul edilmiştir (Jandarmanın Genel Komutanlığı Tarihi, s. 132.)

1870 yılına kadar Osmanlı İmparatorluğu dahilinde emniyet ve asayiş işleriyle meşgul olacak bağımsız bir kuruluş mevcut değildi. Bu tarihe kadar İstanbul'un asayişi devletin Hassa Ordusu mahiyetinde olan yeniçeri kütasından ayrılmış kuvvetler tarafından, eyaletlerin asayişi de valilerin hazari kuvvetlerini teşkil eden milis askerler tarafından temin ediliyordu. Genel bir kumanda ve kanun mevcut değildi. 1870 li yıllarda kurulmuş bir jandarmanın teşkilatı varise de daha çok İstanbul ekseninde idi. Türk devlet teşkilatına jandarmanın adı tarihte ilk defa 15 Nisan 1880'de kabul edilen nizamname ile girmiştir. 1881 yılında subay sınıfı Milli Müdafaa Nezareti'nin bir şubesi haline getirilmiş ve İngiltere'den getirilen subayların yardımı ile kuruluş ve teşkilatlanmasına başlanarak; vilayetlerin umum jandarmaları birer alay, sancaklarda tabur ve kazalarda birer bölük haline getirilmiştir. Vilayet jandarmanın kumandanlarına alay beyi, sancak kumandanlarına tabur ağası, kaza jandarmanın kumandanlarına bölük ağası, birinci mülazımlara (teğmen) bölük ağası muavini, mülazımlara jurnal emini unvanı verildi. Bölüklerde şartlara göre karakollara taksim olundu. Bu Jandarmanın alayları Harbiye Nezareti'ne bağlı iseler de görev noktasında valilerin emirlerine tabi olduklarından bakanlığa bağlılıkları alıkoyma, silah tedariki ve işe noktasında idi. Bununla birlikte Harbiye Nezareti, Türkiye'nin kuzeyi Arnavutluk ile Arabistan dâhil ülkenin her tarafında alıkoyma ve silahlandırma konularında genel bir birliktelik sağlamış ise de disiplin ve eğitim kısımlarını geliştirememiştir. Jandarmanın alaylarının kadroları valilerin teklifleri üzerine tespit olunurdu. Havaleleri Harbiye Nezareti'nden verilirdi. Jandarmaların işleri kısmen halk tarafından karşılandığı için kadronun fazlalığı önemli değildi. Bu dönemde zor arazi şartlarında eşkıyalarla ve kaçakçılarla mücadele edildiği için atlı jandarmanın kadroları çoğunlukta idi. (BCA.030.10.128.923.6.2)Osmanlı ordusu içerisinde önemli görevlerde bulunan teşkilatın içerisinde yer alan jandarmanın birlikleri 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda önemli faaliyetlerde bulunmuştur. 1904 yılında teşkilat bünyesinde yirmi dokuz jandarmanın alayı, üç zaptiye alayı, iki müstakil tabur, elli bir süvari, bir deve taburu yer almaktaydı (J. Gn. K. Tarihi, C. I, s. 135). Aynı dönemde ilk Jandarmanın Subay Okulu Selanik'te açılmış, 1909 yılında da Jandarmanın Daire-i Merkeziyesi kaldırılarak yerine Harbiye Nezareti'ne bağlı Umum Jandarmanın Komutanlığı kurulmuştu (Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Türk Silahlı Kuvvetleri, s. 311.)

1914 yılına kadar yapılan düzenlemelerle Jandarmanın Teşkilatı genişletildi. 1914 yılında 1.Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla mevcut jandarmanın birliklerine ilaveten 18 jandarmanın Taburu daha kuruldu. Jandarmanın birlikleri 21 Temmuz 1914 tarihinde sabit ve seyyar jandarmanın olarak iki kısma ayrılmış, Birinci Dünya Savaşı yıllarında çeşitli görevler için farklı birlikler şeklinde teşkilatlandırılmıştır (Hüseyin Işık, Birinci Dünya Savaşında Seyyar Jandarmanın Birlikleri, s. 9). Kurulan bu taburlara kıyı gözetleme ve asayiş görevleri verildi. Bu savaşta Jandarmanın Teşkilatı Çanakkale, Irak, Suriye, Kafkasya ve Galiçya cephelerinde ülke savunmasına katkıda bulunmuşlardı. Savaş sırasında jandarmanın birliklerinin de cephe hattına gönderilmesi gündeme geldi, eksik kadronun yedek askerlerle kapatılması yoluna gidildi. Jandarmanın birliklerinden özellikle Bursa ve Gelibolu Seyyar Jandarmanın taburları Çanakkale muharebelerinde Anafartalar bölgesinde tarihe geçen önemli görevler üstlendi. Gelibolu yarımadasına gönderilen seyyar jandarmanın birlikleri diğer cephelerde de görev aldı. Özellikle Gelibolu Seyyar Jandarmanın Taburu sayıları gittikçe artan iki tümene karşı Kireçtepe'yi üç gün hiçbir yardım almadan savundu (Cumhuriyet Jandarması, s. 25). 1. Dünya Savaşı'nın en çetin muharebelerinin devam ettiği 1915 yılında 2089'u rütbeli, 43.750'si erbaş ve er olmak üzere toplam 45.839 jandarmanın bulunuyordu. Aynı yıl kadro artırımına gidildi ve jandarmanın sayısı 56.780'e ulaştı (J. Gn. K. Tarihi, C. II, s. 50-79).

Bu dönemde geçici bir jandarmanın kanunu yürürlüğe konmuştur. Kanun sekiz maddeden oluşmaktaydı (Kanun gerek merkezdeki ve gerekse illerdeki teşkilat ile ilgili genel konuları kapsamakta diğer konularda eski nizamname hükümlerinin uygulanacağı esasını getirmekteydi). Savaşın sonlarına doğru 26 Ekim 1917'de yeni bir kararname yürürlüğe konuldu. Bu kararnamede 17 maddeden oluşmaktaydı. 15 Mart 1919 tarihinde de Jandarmanın İçişleri Bakanlığına bağlanmasına dair kararname yürürlüğe konuldu (H. Alyot, Türkiye'de Zabıta, s. 328). 19 Mayıs 1919'da başlayan İstiklal Savaşı sırasında ordunun ihtiyacı olan silah ve mühimmatın işgal altındaki bölgelerden gizlice çeşitli yol ve vasıtalarla Anadolu'ya sevkinde jandarmanın subay ve astsubayları da görev almıştı. Kurtuluş Savaşı yıllarında jandarmanın birlikleri hem cephe hattında hem cephe gerisinde millî orduyu destekledi.

23 Nisan 1920'de TBMM'nin kurulmasından sonra yurdun çeşitli bölgelerinde bulunan Jandarma Teşkilatı meclisin emirlerini tüm milli mücadele boyunca yerine getirmişti 1920 yılı başlarında Ankara'da Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı "Umum Jandarma Komutanlığı" kuruldu. Böylece biri İstanbul'da padişahın emrinde diğeri de Ankara'da TBMM Hükümeti'nin emrinde olmak üzere iki Umum Jandarma Komutanlığı bulunuyordu. TBMM Hükümeti, İstanbul Hükümeti'nin yayınlamış olduğu, Jandarma Mıntka Müfettişlikleri Talimatnamesi'ni kabul ederek, 16 Mart 1920 tarihinden itibaren İstanbul Hükümeti'nin Jandarma ile ilgili verdiği emirleri geçersiz saymıştı. 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılışından sonra jandarma teşkilatı bu defa Ankara merkezli olarak düzenlenmeye çalışıldı. Millî Müdafaa Vekâleti'ne bağlanan Umum Jandarma Komutanlığı, ordunun bir organı olarak sekiz bölge müfettişliği ve bu müfettişliklere bağlı illerdeki jandarma alay ve taburlarıyla yeniden teşkil edildi (Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi s. 391). Bölge müfettişlikleri İstanbul, Aydın, Ankara, Konya, Sivas, Adana, Trabzon ve Bitlis'te bulunuyordu. Bu dönemde eğitimini İstanbul'da sürdüren Jandarma Zâbit Mektebi de Ankara'ya nakledildi. Okul bir süre sonra Konya'ya taşındı 7 Haziran 1920'de 62 sayılı kararname ile piyade ve süvari sınıfından oluşan Jandarma Müfrezeleri Teşkili hakkında bir kanun yürürlüğe konuldu. Kanuna göre ülkenin iç güvenliğini sağlamak üzere Milli Müdafaa Vekâleti'ne bağlı Jandarma Müfrezeleri kuruldu. Hükümet 15 Mart 1919 tarihli kararname ile jandarmayı Dâhiliye Nezareti'ne bağladı. (Cumhuriyet Jandarması, 21-23) Milli Mücadele Hareketi'nin ilk günlerinden itibaren gerek asayişin sağlanması gerekse milli direnişe katkısı hususunda ciddi mahiyette katkıları olan Seyyar Jandarma Müfrezeleri TBMM'nin gündemini oldukça fazla meşgul etmiştir. TBMM'de 10 şubat 1921 tarihinde Seyyar Jandarma Müfrezeleri'nin lağvına karar verilirken yürürlük tarihi 1921 senesi Mart ayı sonu olarak kararlaştırılmıştır. Bahsi geçen müfrezelerine dair, Meclis'te görüşülen kanun teklifi Dâhiliye Vekilinin de yokluğunda hareketle fazla tartişılmadan kabul edilmiştir. 10 şubat 1921 tarihli ve 94 sayılı "Seyyar Jandarmanın Lağvı Hakkında Kanun"un 1. Maddesinde yer alan; "Müdafaa-i memleketin temini ve asayişi umuminin tesisi için Müdafaa-i Millîye vekâletine merbut olmak üzere 7 Haziran 1336 tarihli kanunla teşkili emrolunan seyyar jandarma müfrezeleri mülgadır." hükmü ile seyyar jandarma müfrezeleri tarihe karışmıştır.

şekil 1. Jandarma Teşkilatının Bulunduğu Alanları Gösteren Harita

Cumhuriyet Döneminde Jandarma Teşkilatı Personel Durumu

Ülkemizde jandarma teşkilatının düzenleme çalışmalarına 1912 yılında başlanılmıştı. Yabancı ülkelerden gelen inceleme heyetlerinin katılımıyla oluşan komisyonlar ülkenin her tarafında incelemelerde bulunarak Jandarma Teşkilatı'nın düzenleme çerçevesini tespit etmişlerdi. Kars ve Artvin vilayetleri hariç

olmak üzere ülkenin sabit jandarma kadrosu 1912 yılında 18.850 idi. 1913 yılında 22.070 e ve 1. Dünya Savaşı'nın başladığı yıl olan 1914'te 28.189' a çıkarıldı. TBMM İcra Vekilleri Heyeti, 26 Mayıs 1920'de Milli Müdafaa Vekâleti'ne bağlı olmak üzere süvari ve piyadeden oluşan "Seyyar Jandarma Müfrezelerini kurmuştur. İç asayişini tek elden idare etmek isteyen TBMM Hükümeti, 12 Aralık 1920 tarihinde Umum Jandarma Kumandanlığı ile Emniyet-i Umumiye Müdüriyetini birleştirerek, Dâhiliye Vekâleti'ne bağlı bir İnzibat Umum Müdürlüğü'nü kurmuştur. Yapılan bu çalışmaların sonucunda 1922 yılı başlarında sayı 33.499a ulaştı. Cumhuriyetin ilan edilmesinde sonra 1923 yılında 35.103 1924 yılında 33.193, 1925 yılında 33.288 1926'da 30.286 1927'de ise sayı önemli ölçüde azalarak 28.322 olmuştur (BCA.030.10.25.166.1). 1928, 1929, 1930 kadroları ise 28.303 askerden ibaretti. Hükümetin icra kuvveti ve ülkede huzurun temini olan Jandarma Teşkilatı kadro sayısı 1931 yılında 33.300, 1932 senesinde ise 34.000 rakamına ulaştı (BCA.030.10.128.823.6). Bu dönem içerisinde jandarma personel mevcutları ile okullarda yetiştirilen er mevcudu aşağıdaki tablodaki gibidir (BCA.030.01.68.1432.8).

Tablo 1. 1931-1949 Yılı Jandarma Personel Mevcutları ile Okullarda Yetiştirilen Asker Mevcudu

Senesi	Subay	Astsubay	Er	Er Okullarında Yetiştirilen Miktar
1931	653	2926	16.904	3.400
1932	1573	3573	30.427	6.250
1933	1676	3906	30.614	6.300
1934	1693	3906	30.614	6.300
1935	1970	3901	30.768	6.425
1936	2129	3648	31.771	6.502
1937	2034	3749	33.880	6.800
1938	2034	3952	34.321	6.825
1939	2171	3655	37.430	7.080
1940	1950	3414	38.183	7.120
1941	1781	2702	39.798	8.100
1942	1860	3802	38.698	7.200
1943	1896	3120	39.400	8.120
1944	1945	3069	40.451	8.200
1945	1963	3231	43.280	8.305
1946	1961	3227	43.404	8.350
1947	1752	2954	41.366	8.100
1948	2133	2353	43.766	8.360
1949	2400	2043	44.753	8.900

Bu dönem içerisinde görev alan subay ve astsubay listesi ise aşağıdaki şekildeydi.

Tablo 2. 1923-1949 Yıllarında Subay ve Astsubay Listesi

Senesi	Subay	Astsubay	Uzatmalı Erat
1931	653	2926	227
1932	1573	3573	236
1933	1676	3906	311
1934	1693	3906	327
1935	1970	3901	339
1936	2129	3648	452
1937	2034	3749	489
1938	2034	3952	505
1939	2171	3655	568
1940	1950	3414	596
1941	1781	2702	603
1942	1860	3802	657
1943	1896	3120	678
1944	1945	3069	693
1945	1963	3231	711
1946	1961	3227	737
1947	1752	2954	766
1948	2133	2353	797
1949	2400	2043	992

1. Dünya Savaşı'ndan sonra elde kalan subay miktarı azaldığından, subay okulları da yeterli sayıda mezun vermediğinden dolayı eksik olan subay sayısı asıl kuvvetlerin haricinde, yedekte bulundurulmuş subaylardan ve meslekten yetişmiş genç subayların jandarma okulunda bir sene eğitim alması suretiyle temin edilmeye çalışıldı (BCA.030.01.68.432.8.16). Çalışmalar sonucunda 1930 yılında subay sayısı 1191 e çıktı. 1930 yılından 1946 yılına kadar yaş haddinden 180, sicil ile 121, sağlık raporu ile 62, kendi isteği ile 165 olmak üzere toplam 413 subay emekli olmuştur. 9 kişi yedek subay okuluna gönderilmiş, 9 kişi şehit

olmuş 27 kişide vefat etmiştir (BCA.030.10.128.923.6.12). Jandarma kadrosunun guclendirilmesi amacıyla ordudan 271 subay alınmiş bu sayıdan 73 kişi tekrar orduya iade edilmiştir. 1932 yılı jandarma kadrosu 1548 subay, 182 askeri memur, 47 sağlık subayı ve memurdan ibaretti. 1936 yılında jandarma kadrosu 35.415 idi. Okullarda eğitim goren altı bin gençle, geri hizmette kullanılanlar ve doğu bölgelerinde bulunan seyyar birlikler çıkarılırsa toplam sayı 15 bin civarında idi. Umumi Müfettişliklerin kurulmasıyla I. III. ve IV. Umumi müfettişlik mıntıkasında ortalama olarak 290 diğer vilayetlerde 960 kişiye bir jandarma düşmekteydi. Karakol sayısı 2.193'tür (M. Bülent Varlık, Umumi Müfettişler Toplantı Tutanakları s. 32). Emniyet ve asayişin korunması ve kaçakçılığın önlenmesinde görevli personel oranlarında en yüksek rakam 1949 yılına ait idi. Bu yıl içerisinde 2400 subay, 5043Astsubay ve 992 uzatmalı er görev yapmaktaydı (BCA.030.01.68.432.8.3). Dönem süresince komuta kademesinde görev yapan Jandarma Komutanlarının isim listesi şyledir.

- 1-Miralay Hacı Hurşit (1923-1924)
- 2- Tuğgeneral Ahmet Zeki (1924-1930)
- 3-Korgeneral Kazım Orbay (1930-1935)
- 4- Korgeneral Naci Tınaz (1935-1939)
- 5- Korgeneral C.Cahit Toydemir (1939-1940)
- 6- Korgeneral A.Rıza Artunkal (1940-1941)
- 7- Korgeneral Rüştü Akın (1941-1943)
- 8-Korgeneral Rıfat Mataracı (1943-1945)
- 9- Korgeneral Nazmi Gönenli (1945-1947) idi. (Cumhuriyet Jandarması s. 28-29)

Cumhuriyetin İlan edilmesinden sonra Jandarma Teşkilatının Yeniden Organize Edilmesi

29 Ekim 1923'te cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte jandarma teşkilatı da yeniden organize edilmeye başlandı. 1918 de kapatılmış bulunan Jandarma Astsubay Okulu İzmit'te yeniden açıldı. Sabit Jandarma Bölge Müfettişlikleri ve bunların emrinde bulunan İl Jandarma Alay Komutanlıkları yeniden teşkilatlandırıldı. Cumhuriyetin ilanından sonra mevzuat yönünden en önemli gelişme 1930 yılında yaşandı. Jandarma Teşkilatı, 22 Haziran 1930 tarih ve 1706 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle önemli bir aşama kaydetti. Bu kanunla jandarmanın tanımı, görevi, bağlılık durumu, yetkileri, subayların görev ve sorumlulukları ayrıntılı biçimde tespit edildi. Kanunla Jandarma Teşkilatı günümüze kadar sürececek hukuki statüsünü kazandı (TBMMZC, 20/72/86; Resmi Gazete, 22.06.1930 No: 1526). Ayrıca bu tarihte sevk ve idaresi orduya bırakılan seyyar jandarma idaresinin de 1930 yılında yaşanan olaylardan dolayı sonraki yıllarda da orduya bırakılması kararlaştırıldı (BCA.030.18.01.02.19.23.11). 1935 yılında jandarma teşkilatında önemli bir gelişme yaşandı. 1706 sayılı Jandarma Kanunu uyarınca Jandarma subaylarının Harp Okulundan karşılanması esası kabul edildi. Böylece Jandarma Teşkilatının subay ihtiyaı Harp Okulu'ndan sağlanmaya başlandı. Ankara'da Anıttepe'de 1935'te Jandarma Sınıf Okulu açıldı ve uzun yıllar Polis Enstitüsü ile ortak binada öğretime devam edildi.1935 yılındaki yeni düzenlemeyle isim değişikliğine gidilerek Jandarma Genel Komutanlığı adıyla ağdaş bir teşkilat kuruldu, başına korgeneral rütbeli bir amir tayin edildi. Birlikler sabit ve seyyar jandarma olmak üzere iki gruba ayrıldı. 1937'de çıkarılan kanunun tatbik şeklini gösteren Jandarma Teşkilat ve Vazife Nizamnamesi yürürlüğe girdi (TBMMZC, 5/17). 1939'da sabit ve seyyar jandarma birlikleri, jandarma eğitim birlikleri ve okullar şeklinde yeniden düzenlendi.

İ Olayların Bastırılmasında Jandarma Teşkilatı

Cumhuriyetin ilanından sonra Jandarma teşkilatı özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da başlayan isyanlarla uğraştı. Bu isyanların ilki 7 Ağustos 1924'te Hakkri valisinin esir düşmesi ve üç jandarmanın şehit olmasıyla başlayan Nasturi ayaklanmasıdır. İkinisi ise 13 şubat ve 31 Mayıs 1925 tarihleri arasında gerçekleşen şeyh Said ayaklanmasıdır. Bu ayaklanma nedeniyle 26 şubat 1925 tarihinde Elaziz (Elazığ), Genç, Muş, Ergani, Dersim, Diyarbakır, Mardin, Urfa, Siverek, Siirt, Bitlis, Van, Hakkri ve Malatya vilayetleriyle Erzurum'un Kiği ve Hınıs kazalarında bir ay süreyle sıkıyönetim ilan edilmiştir (Serhat Hürkan, Altıok'un şark Ucu Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da CHP (1919-2009), s. 34-36). şeyh Said isyanı 15 Nisan1925'de bastırılmasına rağmen sıkıyönetim kanununun süresi 1927 yılına kadar uzatılmaya devam etti. (Uzatılmasının nedeni şeyh Abdullah, Rakotan ve Reman, Pervari, Mutki, Birinci Ağrı ve

İkinci Ağrı Dağı diye anılan isyanların vuku bulmasıydı). Olayları bastırmak amacıyla 1927 yılında Umumi Müfettişlikler kurulmaya başlandı. Tasarıya göre altı adet müfettişlik kurulması planlandı (Cemil Koçak, Umumi Müfettişlikler (1927-1952), s. 53-210). Bu müfettişliklerin görevleri; asayiş ve emniyeti sağlamak, kanun ve nizamnamelerinin uygulanmasını takip etmek, idari makamları denetlemek ve üç ayda bir merkeze rapor vermektir. Bu görevleri yerine getirebilmek için müfettişliklere birçok yetki tanınmıştır: Asayişin korunması için bölgeleri dâhilinde bulunan bütün jandarmanın kuvvetlerini, dağıtma ve yerleştirebilme yetkisine sahip olup jandarmanın kumandanına emir verebilirler. Top ve makineli ile donanmış her biri yüz kişilik beş bölükten oluşan jandarmanın kuvvetini yanlarında bulundurabilirlerdi (Murat Burgaç, Türkiye’de Müfettişliklerin Kurulması ve Trakya Umumi Müfettişliği, 2013, s. 147-150). Umumi Müfettişlik Teşkilatının kadrolarında 27 Kasım 1927 tarihli talimatnameye göre umumi müfettiş, başmüşavir, müşavir, ordu subayı, jandarmanın subayları ve inzibat memurları, şube müdürü, memurlar yer almaktaydı (Düster, 3.tertip. c. 9: 19).

Umumi Müfettişliklerin kurulmasıyla birlikte jandarmanın teşkilatları çıkan isyanları bastırma noktasında aktif rol almaya başladı. Özellikle isyanların çoğaldığı 1. Umumi Müfettişlik bölgesinde olaylar bastırılarak Jandarmanın birlikleri tarafından önemli miktarda silah toplandı. 1928 yılında 208, 1929’da 550, 1930’da 4070, 1931’de 3172, 1932’de ise 14949 toplam 22.949 silah toplandı. 1932 yılında toplanan silahların 4437 si Beyazid ve Iğdır bölgesinde, 5957 si tüfek bir otomatik Viranşehir, Siverek, Urfa ve Diyarbakır bölgesinde, 1679 tüfek ve 1 otomatik Sason, Mutki, Kulp, Beşiri ve Garzan bölgesinde, 1016 tüfekte Suroç ve Bilecik bölgesinde toplandı. Ayrıca Giresun Vilayeti dâhilinde 1932 yılında 933 tüfek toplandı. Bu suretle bu tarihe kadar ülke içerisinde toplanan silah adedi 2 otomatik, 23882 tüfekten ibaretti. 1933 yılında Birinci Umumi Müfettişlik haricinde ilk altı ayda Giresun’da 563, Rize’de, 250, Trabzon’da 1278, Tokat’ta 34 toplam 2125 silah toplandı (BCA. 030.10.128.923.6.31).

Tablo 3. Ülke İçerisinde Asayiş Olayları

Ait Olduğu Sene	Siyasi Şekavet	Adi Şekavet	Yol Kesmek	Dağa Adam Kaldırmak	Silahlı Gasp	Cebri Sirkat	Hayvan Hırsızlığı	Haneyeye Taarruz	Katil
339		25	42		149	94	263	10	218
340	332	331	563	78	2234	884	2993	200	3688
341	169	231	131	368	2465	900	2710	150	2316
926	5	130	204	16	778	200	500	677	1347
927	4	85	904	104	483	87	400	373	778
928	10	47	119	84	718	389	1389	380	2420
929	5	55	145	6	641	379	587	387	2907
930	10	40	233	5	670	327	584	489	2975
931	2	30	330	19	645	500	1988	1988	988
932	2	31	128	2	279	89	269	86	274
933		25	10		20		19	58	109

1.Dünya Savaşı sonrasında ordunun diğer unsurları gibi jandarmanın teşkilatı da çok zor şartlar altında bulunuyordu. Milli Mücadele’nin başlangıç yıllarında bir kısım kuvveti ile Kuvayı Milliye’yi destekleyen ve güçlendiren Jandarmanın Teşkilatı düzenli ordunun kurulmasından sonra en seçkin personelini ve kuvvetini ordu emrine vermek suretiyle savaş süresince ordu ile birlikte savaşarak birçok personelini şehit vermişti. Ayrıca bu dönemde Şeyh Eşref, Ali Batı, Haçın, Bozkır, Anzavur, Düzce, Konya, Koçkiri, Yozgat ve Zile gibi ayaklanmalarda da önemli görevlerde bulunmuştu.

Cumhuriyetin ilanından 1933 yılına kadar olan olaylar incelendiğinde 1923 yılında siyasi olay yok denecek kadar azdır. 1924 yılında ise 332 olaya rastlanmış ve bu oran gitgide azalarak 1932 yılında 2 olaya düşmüştür. 1924 yılında eşkıyalık olayları 11.000 iken 1925 yılında artarak 46.000 yükselmiştir. (BCA.030.10.128.923.6) 1928 yılında daha da artarak 56.000 bini bulmuştur. Gerekli tedbirlerin alınmasıyla suç oranları azalarak 1932’de 950 civarına düşmüştür. Adi eşkıyalık olayları da 1923 yılında 25 olayla başlamış 1925 yılında 321 olaya yükselmiş 1932 yılında ise 31 olaya düşmüştür. Umumi müfettişliklerin kurulmasıyla haydut ve kaçakçıların da büyük kısmı yakalandı. Jandarmanın tarafından 1929 yılında Erzurum Vilayeti dahilinde faaliyet göstermekte iken gördüğü baskı sonucu Suriye’ye kaçan ve tekrar huduttan içeri giren Palulu Yadove çetesi, Rize Trabzon, Gümüşhane bölgelerinde soygunculuk ve haydutluk yapan Nüsret, İsmail, Koço Sürmeneli Ahmet, Çeteleri, Tokat bölgesinde Bel Dağı İzzet çetesi, Cebelibereket (Osmaniye) vilayetinde asayiş bozan Kürt Fahri Çetesi, Kırşehir, Aksaray, Konya, Ankara çevresinde asayiş bozan Katil İlyas ve Kürt Osman Çetesi, Burdur, Muğla, Denizli, Antalya vilayetlerinde soygun yapan Katil Rıza çetesi, Konya, Afyon, Karahisar, İsparta, vilayetleri dahilinde soygun yapan Nedim çetesi,

Ağrı bölgesinde isyan faaliyetlerinde bulunan Altındış Osman, Denizli, İsparta, Burdur, Afyon, bölgelerinde bulunan Ferik Osman Çeteleri imha edilmişti (BCA. 030.10.128.923.6.32).

Tablo 4. 1932-1949 Yıllarına Ait Kaçakçılık Olayları

Olay	Hangi yıllara ait olduğu																	
	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949
Olay	4194	3846	4803	4150	4051	3488	3586	3168	2850	2.200	2.000	2050	2.650	2150	2149	3043	3350	3529
Yakalanan Kaçakçısı	4716	8.214	6.784	6.918	7359	2168	4769	3.919	3.350	2.800	3.350	3.200	3.350	2.500	2.901	4179	4273	3659
Yakalanan Silah	163	309	265	180	269	161	90	66	50	100	50	100	50	100	88	140	161	175
Yakalanan mermi	1647	4.443	16.030	2779	3857	1406	3406	1.443	5.400	2.050	1200	3.200	2770	6.800	4346	18.888	11.902	7330
Diğer gırtl maddeleri																		
İpeki mensucat kilo	8189	10.566	5559	5796	7061	5032	5790	7.000	2.850	1.550	800	600	200	200	152	2613	3331	3378
Yünlü ..	12.253	14.164	4.259	1218	1.339	1.951	6.483	2.670	1.350	1000	400	250	800	510	184	790	651	536
Pamuklu..	48.341	48.766	76.716	423.331	45.137	23.412	16.628	11.819	550	2.500	2.550	2.200	400	3.960	1446	402	509	245
Eski elbise..	4.083	2.661	2.187	1.776	1.319	2.309	2.180	3.146	900	400	350	350	100	233	1.778	3575	6084	7597
Akaryakıt..	48.341	19.926	17.551	11.458	10.771	33.398	1.419	1.164	12.550	17.150	14.150	12.500	25.550	6.957	5.911	3610	10.685	764
Çay ve kahve..	-	-	-	-	-	-	-	-	50	2.200	3.000	5.600	8.650	3.850	5.425	9160	16.614	11.063
Cahmak ve Cahmak taşı	87.919	159.189	102.626	91.421	42.550	30.145	30.644	6.341	960	12.800	4.800	5.250	2.052.000	158.065	118.202	19.210	67.270	895.185
Sigara kağıdı	604.188	10.24.216	2.342.455	1.816.235	1.841.170	6.82.892	539.313	480.812	900	-	-	-	-	-	-	71.221	70.868	207.264
Çeşitli gümrük esyası kilo	22.205	23.197	29.287	27.226	38.889	12.274	18.973	11.876	16.500	12.450	23.900	9.900	10.000	21.415	9441	17.733	4.230	22.633
Çeşitli gümrük esyası ad.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.100	-	6.600	1.200	139.500	17.988	25.572	36.167	20.057
Diğer çıkış maddeleri																		
Çeşitli yiyecek maddeleri kilo	1.538	6.118	23.608	14.998	5170	3.993	2.870	1.748	500	2.5.450	54.000	35.000	51.450	38.200	26.747	78.112	103.284	21.251
Kesim hayvanı	16.960	2.863	1.656	154	5178	3.270	2.817	2.858	4.500	5.050	10.500	4000	11.400	6.800	3.300	11.082	19.515	8.328
Tütün kilo	12.064	35.377	15.948	8.412	5839	2.841	1.307	4.971	1700	6	-	3.250	13.50	700	3.366	8.574	9.147	17.576
Uyuzturucu madde ..	169	5.195	1.559	3.369	1145	551	524	282	500	10.50	150	-	2.50	866	344	1.587	1.577	3.379
Çeşitli gümrük esyası kilo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5350	33.000	22.450	21.400	13.713	6.269	6.976	13.311	6.190
... Aded	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6.750	9.150	10.900	35.553	15.147	27.064	20.767	16.731
Çeşitli tekel maddeleri Aded	38.366	124.347	71.685	28.460	11302	9494	1856	2107	8.300	6.030	3.550	12.300	15.400	10.250	11.897	15.902	3.840	7.639
Türk ve yabancı narsel (Türk Lirası ve)	61.150	700.050	16.515	8.911	8709	22.260	182.665	13.833	17.000	21.000	40.000	34.000	97.500	63.400	112.985	47.521	140.134	250.119
Tasit araçları müktelef cins	2.945	2.291	22.11	1.499	2.674	1.179	987	863	750	1.100	2.450	1.450	2.050	1.650	1.107	2.411	2.275	1.216

Kaynak: BCA. 030.01.68.432.8

Gasp ve soygun olayları 1923'te 471, 1924 te 641, 1927'de 1008, yükselmiş 1932 yılında ise normal seviyelerine inerek 170 civarına düşmüştür. Cinayet olayları ise 1923'te 218, 1924'te 3689, 1925 yılında 2316, 1932'de ise 276 civarındadır. (Cumhuriyet Jandarması, s. 37-39)

Tablo 5. Kaçakçılığın Önlenmesi Bakımından Güney Hududunda Engel ve Yol Durumu

Yılı	Sarfedilen			Kapatılan Arazi		Yeniden Yapılan Yol Km	Onarılan Yol Km
	Danert	A/P.	A/T	Genişliği Km	Uzunluğu Km		
955/956	1.000	1.200	11.000	350	60	-	-
956/957	9.000	28.000	13.300	350	270	100	40

Not: İstimlak edilecek sahipli arazi 200 km tülünde, 350 metre genişliğinde 70 km Kare dir. İstimlak bedeli 5.000.000 lira olup 1957 bütçesinde tahsisatı alınmıştır.

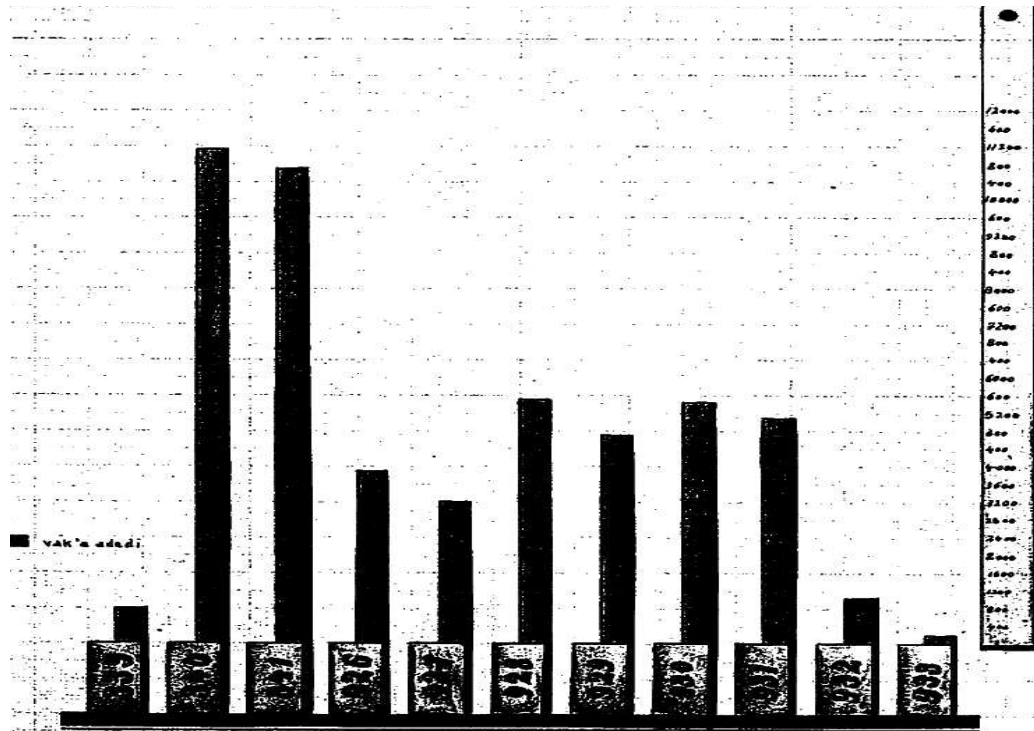
Kaynak: BCA. 030.01.68.432.8.21

Tablo 6. Jandarma Umum Kumandanlığının 1932-1949 Yıllarına Ait Kaçakçılık Olaylarına Ait İstatistik Bilgileri

Olay:	Hangi yıllara ait olduğu																	
	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949
Olay:	4194	3816	4803	4150	4051	3488	3586	3.168	2850	2.200	2.000	2050	2.650	2.150	2149	3043	3350	3539
Yakalanan Kaçakçıl:	4716	8.214	6.784	6.918	7359	2.168	4769	3.919	3.350	2.800	3.350	3.200	3.350	2.500	2.901	4129	4273	3659
Yakalanan Silah:	163	309	265	180	269	161	90	66	50	100	50	100	50	100	88	140	161	175
Yakalanan mermi:	1647	4443	16.030	2779	3857	1406	3406	1.443	5.400	2050	1200	3.200	2750	6800	4346	11.888	11.902	7330
Başlıca giriz maddeleri:																		
İpek mensucat kilo	8189	10566	5559	5796	7061	5032	5790	7000	2850	1650	800	600	200	200	152	2613	3331	3378
Yün lü ...	12.253	19164	4259	1218	1789	1951	6483	2670	1.350	1000	400	250	800	510	184	790	651	536
Pamuk lü...	48341	48766	76776	423331	45437	23412	16.628	11.819	550	2.500	2.550	2.200	400	3960	1446	402	509	245
Eski elbise...	4.083	2461	2.187	1776	1.319	2309	2.180	3.146	900	400	350	350	100	233	1778	3573	6084	7597
Akaryakıl...	48341	19.926	17551	11458	10.171	3338	1.419	1.164	12.550	17.150	14.150	12.500	25.550	6957	5411	3610	10.685	764
Çay ve kahve...	-	-	-	-	-	-	-	-	50	2.200	3.000	5.600	8.850	3850	5425	9160	16.674	11.463
Çalmak ve Çalmak Esası	87.919	159.189	102.626	91421	42550	30145	30.644	6.341	960	12.800	4.800	5.250	205.200	138.065	118.202	19.210	67.270	895.185
Sigara başı...	604.188	10.24.216	2.342.455	1.814.215	1.442.170	632.842	539.313	440.812	500	-	-	-	-	-	-	71.221	70.868	207.269
Çeşitli gümrük eşyası kilo	22.205	23.187	29.287	27.226	38.889	12.294	18.923	11.816	16.500	12.450	23.900	9.900	10.000	21.415	9471	17.733	4.230	22.633
Çeşitli gümrük eşyası ad.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.100	-	6.600	1.200	139.500	17.988	25.572	56.167	20.057
Başlıca çıkış maddeleri:																		
Çeşitli yiyecek maddeleri kilo	1538	6118	23.608	14.498	5170	3.993	2.870	1.748	500	25.450	54.000	35.000	51.450	38.200	26.747	78.112	103.204	21.257
Kesim hayvan...	16.960	2.863	1.656	154	5178	3.270	2.817	2.858	4.500	5.050	10.500	4000	11.400	6.800	3.300	11.082	19.515	8.928
Tütün kilo	12.064	35.377	15.948	8.412	5839	2.841	1.307	4.971	1700	6	-	3.250	13.50	700	3.366	8.574	9.147	14.576
Uyuşturucu maddeler	169	5.195	1.559	3.369	1195	551	524	292	500	10.50	150	-	2.50	866	344	1.587	1.377	3.379
Çeşitli gümrük eşyası kilo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5350	33.000	22450	21.400	13.713	6.269	6.976	13.311	6.190
... Aded	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6.750	9.150	10.900	35.553	15.147	27064	20.767	16.731
Çeşitli tütün	38.366	124.347	71.685	28.460	11302	9494	1856	2107	8.300	6.850	3.550	12.300	15.400	10.250	11.897	15.902	3.840	7.639
maddeleri Aded	25.646	75.365	4080	482	276	379	88	688	145.500	8.000	112.500	1.500	55.000	39.500	64.004	9.443	3.831	9.130
Türk ve yabancı para...	61.150	700.050	16.515	8.911	8709	22.260	182.665	13.833	17.000	21.000	40.000	34.000	97.500	63.400	112.985	47.521	140.134	250.119
Tünel araçları muhtelif cins	2.945	2.291	22.11	1.499	2.674	1.179	987	863	750	1.100	2.450	1.450	2050	1.650	1.107	2.411	2.275	1.216

Kaynak: BCA. 030.01.68.432.8.20

Tablo 7. 1923-1938 Yılı Vaka Olayları

Jandarma Teşkilatının Sıhhi Durumu

Cumhuriyetin ilanı olan 29 Ekim 1923'ten 1925 tarihine kadar Jandarma Teşkilatında sıhhi işleri görececek bir birim yoktu. 1925 yılında Jandarma Teşkilatında sağlık işlerini yrrtmek üzere kadroya başhekimlik ilave edildi. Jandarma Teşkilatında doğrudan bir hekim kadrosu yoktu. Seyyar taburlar ile başhekim tayin edilmekte M1. Tabur ağır makinalı tb ve okulların başhekimleri ve başhekim muavinleri hariç diğer kişiler serbest sivil doktorlardan ücretle tedavi olmaktaydılar. Jandarma revirleri her seyyar taburda onar, okullarda 20 ile 30 yataktan oluşmaktaydı. anakkale'de bulunan beş jandarma okulu için 1931 yılında 60 yataklı bir hastane tesisi edilmişti sonraki yıllarda hasta kapasitesi 80'e çıkarıldı (BCA.030.10.128.523.6).

Tablo 8. Jandarma Teşkilatının 1923-1949 Yıllarına Ait Sıhhi İstatistik Cetveli

Yılı	Viziteye çıkan		İstirahat alan		Kırsal ayakta tedavi edilen		Hastanelere gidenler		Hastanelerde taburcu olarak kalan		Hı. değişimi-ne gidenler		Sakata zayıflarlar		rrge ıkarılan		Hastanelerde lenler	
	sb.	erol.	sb.	erol.	sb.	erol.	sb.	erol.	sb.	erol.	sb.	erol.	sb.	erol.	sb.	erol.	sb.	erol.
1923	125	29682	115	27.476	115	27.476	10	2.215	8	1.215	2	6.28	56	32	2	19		
1924	310	30176	133	21.918	147	29.962	163	3214	92	1681	52	1100	89	57	3	27		
1925	383	44172	87	21.918	309	33.428	74	10.744	149	9024	57	1784	146	37	2	52		
1926	449	4.900	105	25.572	352	37.676	177	14.210	137	11080	37	1756	158	40	1	66		
1927	339	49.115	153	24.027	253	36.426	226	17.638	156	13.857	60	2012	186	59	3	59		
1928	413	48.895	120	32.566	219	35.329	143	13.566	265	11.896	62	2125	162	64	2	65		
1929	447	45.932	53	20.540	317	33.440	130	12.491	136	10.766	87	1782	112	88	4	61		
1930	370	51.859	61	21.585	195	38.648	183	13.269	128	10.880	77	1781	111	89	2	60		
1931	310	61.921	133	31.618	147	44.364	163	14.557	92	12.284	55	2233	152	101	1	32		
1932	412	53.423	115	31.422	287	35.599	125	17.824	87	14.122	66	3683	132	115	3	46		
1933	365	54.934	86	29.531	243	40.338	122	14.596	88	12.195	62	9534	119	96	2	85		
1934	413	60.877	120	29.682	219	47.682	143	12.215	265	44.480	66	1206	91	32	1	78		
1935	415	59.285	132	31.832	283	42.523	132	16.762	126	12.765	92	8484	132	112	1	48		
1936	446	60.877	200	29.682	200	11.476	181	12.215	265	44.480	30	1206	121	92	2	68		
1937	385	55.826	96	24.326	267	40.200	118	15.626	95	12.425	74	5132	145	119	3	45		
1938	412	53.423	115	31.422	287	35.599	125	17.824	87	14.122	66	3683	132	115	2	46		
1939	399	62.132	85	33.592	282	43.507	117	18.625	102	13.166	71	2248	152	114	1	43		
1940	415	59.285	132	31.832	283	42.523	132	16.762	126	12.765	92	8484	132	111	3	37		
1941	395	48.895	116	32.566	282	35.329	113	13.566	96	11.896	85	2125	162	108	2	35		
1942	447	45.932	53	20.540	317	33.440	130	12.491	136	10.766	87	1782	112	88	4	61		
1943	365	54.934	86	29.531	243	40.338	122	14.596	88	12.195	62	9534	119	96	-	42		
1944	310	61.921	133	31.618	147	44.364	163	14.557	92	12.284	55	2233	162	102	9	36		
1945	439	47.083	212	23.107	258	35.205	144	10.531	119	9.470	28	1768	69	81	5	102		
1946	413	60.872	120	29.682	219	47.682	143	12.215	265	44.480	6	1206	91	20	2	85		
1947	457	61.217	126	26.993	302	46.175	256	19.609	205	15.263	36	2118	159	28	2	170		
1948	339	49.115	153	24.027	253	36.426	226	17.638	156	13.857	60	2001	206	37	4	145		
1949	449	49.000	105	25.572	352	37.676	177	14.210	137	11.080	37	1756	199	40	4	97		

1923 yılından 1949 yılına kadarki Sıhhi istatistik cetveli incelendiğinde hastalık yüzünden sağlık ocaklarına gitme oranı II. Dünya Savaşı ncesi artmaya başlamıştır. Özellikle 1936 yılı içerisinde 53 subay 43.669 er doktor muayenesi grmşti. Bu kişilerden 13 subay 32.106 er ayakta 6.494 er revirde, 22 subay 4.320 er hastanelerde tedavi edilmişti. Bu kişilerden 9 subay 521 er hava tebdili, 96 er sakat 34 er rk muamelesi görmüş 4 subay 127 erde çeşitli hastalıklardan lmşti. Ayrıca çarpışmalarda 25 er şehit dşmşti. Bu suretle ölüm adedi 152 ere ulaşmış 2 subay 445 erde hastanelerde tedavi grmşti (BCA. 030.10.128.923.17).

Tablo 9. Jandarma Teşkilatında 1929-1932 Yıllarında Görülen Hastalıklar

Hastalık İsmi	929		930		931		932	
	Musap	Vefat	M	V	M	V	M	V
Hazım Cihaz	585	10	503	8	1236	9	905	6
Bronşit	315	5	457	2	830	4	1102	6
Gilt Hastalık	194	0	176	0	292	0	2020	0
Donma	5	2	1	0	17	0	27	0
Zatülcenp	66	3	33	4	113	10	101	10
Zatürre	118	23	76	24	126	36	190	65
Romatizma	100	0	111	0	168	2	293	1
Sair Aza Veremi	15	0	24	6	78	18	36	4
Sıtma	1378	11	1153	6	1484	12	1381	21
Turukubevliye	19	1	40	1	49	2	54	1
Asabi ve Akli	21	0	27	1	41	1	57	2
Fıtık	83	1	81	0	126	0	195	0
Kalp ve eviye	27	2	13	2	93	7	58	7
Kulak	121	0	152	0	211	1	267	0
Göz (trahi harici)	215	0	194	0	286	0	364	0
Güneş Urması	15	0	2	0	6	0	7	0
Mafsal Çıkması	9	0	4	0	20	0	17	0
Kemik Kırığı	15	0	20	1	29	0	17	1
Nezle Müstevliye	62	0	65	0	199	0	664	1
Sair Hastalıklar	2208	42	2029	32	3008	12	3805	37
Yekun	5568	100	6161	87	8381	114	9561	162

Hastalıklar içinde Sıtma hastalığı ilk sırada gelmektedir. Sıtma hastalığı bu dönemde ülkenin hemen hemen her bölgesinde yaygındı. Jandarma Teşkilatının da ülkenin her tarafında bulunması sebebiyle Sıtma hastalığından korunmak için hastalığın yoğun olarak görüldüğü bazı bölgelerde mayıs ayından başlamak ve eylül sonuna kadar devam etmek üzere haftada iki defa iki gram koruyucu olarak kinin verilmekteydi. Verilen bu koruyucu kinin² tedavi gören erlerin cüzdanlarına da kayıt ettirililmekteydi. Sıtmaya yakalananların tedavisi ise doktor bulunan yerlerde doktor nezareti gözetiminde yapılmaktaydı. Ayrıca karakollarda ve konakladığı yerlerde sıtma hastalığına yakalanmamaları için bataklık olan bölgelerde koğuş ve odaların pencerelerine sivrisineğin girmesine mani olmak üzere tel kafes yaptırılmaktaydı (BCA.030.10.12.923.17.3). İkinci olarak bronşit ve göz hastalıkları gelmektedir. Ölüm oranlarında ise Zatürre önemli bir orandaydı. Salgın ve bulaşıcı hastalıklardan korunmak için aşı yöntemine başvurulmuştur. Jandarma Teşkilatı genellikle açık arazide görev yaptığından mevsim ve hava değişiklikleri, kar yağmur gibi dış etkenlerden dolayı bulaşıcı hastalıklara tutulmaya daha çok maruz kalmaktaydılar. Göreve gidiş dönüşlerde ıslanıp üşüyerek solunum cihazı hastalıklarından ve zatürreden ölüm oranları yüksekti. Jandarma karakolları merkezden ve birçok yerde de hastanelerden uzak oldukları için yeterince tedavi imkanı bulamamaktaydılar. Ayrıca eşkıya ve çetelerle çatışmalardan dolayı ve Eşkıyalar ile çarpışmalarda düzenli bir cephe olmadığından yaralı ve ölü sayısı fazlaydı (BCA. 030.10.128.923.17.3).

Jandarmanın Vasıta Durumu

Jandarma Teşkilatına ait ilk motorlu araç 1928 yılında 2 adet binek, 18 adet Mercedes- Benz kamyon 300 adet motosikletten ibaretti. Bu araçlardan iki adet binek ile üç adet kamyon merkez teşkilatının ihtiyacını karşılamak üzere Ankara'da bırakılmıştı. Diğer kamyonlar hudut birliklerine verilmişti (Cumhuriyet Jandarması, s. 73).

² Kinin: kınakına ağacının kabuğundan elde edilen ve sıtmanın sağaltımında yararlanan beyaz bir alkaloid; tuzlarından biri olan kinin sulfatı sözünden kısaltılarak halk arasında sulfata da denir.

Deniz Vasıtaları**Tablo 10.** 1929 Yılından 1957 Yılına Kadar Jandarmanın Deniz Motorlarını Gösterir Cetvel

Muayene Edildiği Tarih	Adedi	Aracın Cinsi
1929	6	Karakol Motoru
1929-1930	10	Açık Deniz Motoru
1931-1932	1	Yelkenli Motor
1933	1	Yelkenli Motor
1934	2	Yelkenli Açık Deniz Motoru
1935	3	Yelkenli Motor
1949	1	Takip Motoru
1950	2	Yelkenli Motor
1957	1	Liman Motoru
1957	1	Açık Deniz Motoru

Ülkemizin Sınır kıyı ve kara sularını muhafaza ve emniyetiyle kaçakçılığın men, takip ve tahkiki vazifelerinin dahiliye vekaletine devri hakkındaki 6815 sayılı kanunun uygulanması dolayısıyla Gümrük Muhafaza Umum Kumandanlığı emrinde bulunan bir kısım deniz vesaitleri bu dönemde Jandarmanın Umum Kumandanlığına devredilmişti. Bu dönemde teşkilat bünyesinde 23 deniz vasıtası mevcuttu (BCA.030.01.68.432.8). Ayrıca deniz araçlarının tamirlerini yapmak üzere kurulmuş bir de atölye bulunmaktaydı.

Muhabere Cihazları

Jandarmanın vazife ve hizmetlerinin ifasında muhabere kısmı ve cihazları önemli bir konumdaydı. Ülkenin her köşesine dağılmış bulunan Jandarmanın karakollarını haberleşme bakımından birbirine bağlayan ve hızlıca anlaşmayı sağlayan cihazlar bulunmaktaydı. Bu dönemde 47000 km uzunluğunda bir telefon muhabere şebekesi mevcut idi.

Veteriner Hizmetleri**Tablo 11.** 1923-1947 Yıllarında Jandarmanın Birliklerine ait Hayvan Listesi

Yılı	Binek	NK. Koşumu	Ceph. Koş.	Mekkare	Hv. Koş.	Mt. Koş	Mubaya Edilen	Toplam
1923	801	7	3	7	9	6	20	847
1924	803	11	7	4	6	9	26	866
1925	846	18	8	7	9	7	35	930
1926	851	10	8	8	3	10	40	930
1927	871	16	9	9	4	5	38	952
1928	888	11	8	10	5	4	33	959
1929	901	16	9	11	5	4	19	965
1930	912	19	11	13	6	6	25	992
1931	921	14	7	11	3	6	29	991
1932	935	16	4	12	4	7	33	1011
1933	945	41	10	15	9	7	39	1051
1934	956	47	9	10	4	7	50	1083
1935	951	46	6	9	3	5	59	1079
1936	960	41	6	11	4	6	41	1069
1937	961	40	7	10	6	4	41	1069
1938	993	46	3	6	4	5	30	1087
1939	982	43	7	16	2	7	39	1096
1940	1100	51	5	7	3	6	45	1212
1941	1111	66	6	9	4	8	39	1249
1942	1146	71	3	7	3	10	53	1293
1943	1190	60	6	9	3	9	80	1357
1944	1201	50	7	10	3	16	55	1342
1945	1211	55	7	11	6	12	73	1371
1946	1250	61	6	13	6	9	60	1395
1947	1305	61	8	17	2	12	66	1471
1948	1401	65	10	17	2	11	110	1614
1949	1450	71	11	18	3	12	147	1712

Teşkilatın 1923 yılında kayıtlı 847 hayvanı bulunmaktaydı. Bu sayı her yıl % 3 ile %5 oranlarında artarak 1949 yılında 1712 ye yükseldi. Bu rakam Ortalama olarak her yıl 65 hayvana denk gelmekteydi.

Bütçe Durumu

1935 yılı itibariyle jandarmanın bütçesi aktarmalarla 9.780.000 lira idi. 1936 yılında ise 9.000.000 liraya inmiştir. Karakol binaları ile birlikte Jandarmanın 1936'da 3.000 binası bulunmaktaydı.

Tablo 12. Jandarmanın Bütçe Durumu 1924-1949 Yıllarına Ait Bütçe Durumu ve Yapılan Masrafları Gösterir Çizelge

Senesi	Alınan Tahsisat A-1	Yatırımlar	Toplam	Sarf edilen
1924	10.101.096	-	10.101.096	10.101.096
1925	11.077.440	-	11.077.440	11.077.440
1926	10.540.000	-	10.540.000	10.540.000
1927	9.197.792	-	9.197.792	9.197.792
1928	10.810.577	-	10.810.577	10.810.577
1929	8.945.738	-	8.945.738	8.945.738
1930	8.915.649	-	8.915.649	8.915.649
1931	8.723.268	-	8.723.268	8.723.268
1932	8.308.379	-	8.308.379	8.308.379
1933	8.679.379	-	8.679.379	8.679.379
1934	8.679.379	-	8.679.379	8.679.379
1935	9.289.652	-	9.289.652	9.289.652
1936	8.871.980	-	8.871.980	8.871.980
1937	10.210.300	-	10.210.300	10.210.300
1938	10.613.470	-	10.613.470	10.613.470
1939	11.013.000	-	11.013.000	11.013.000
1940	12.178.640	-	12.178.640	12.178.640
1941	13.631.110	-	13.631.110	13.631.110
1942	15.220.615	-	15.220.615	15.220.615
1943	26.778.164	-	26.778.164	26.778.164
1944	28.402.467	-	28.402.467	28.402.467
1945	17.729.402	-	17.729.402	17.729.402
1946	30.853.758	-	30.853.758	30.853.758
1947	37.234.140	-	37.234.140	37.234.140
1948	36.779.569	-	36.779.569	36.779.569
1949	42.937.214	-	42.937.214	42.937.214

Tablo 13. Jandarmanın Kumandanlığının 1923-1949 Yılları Arasındaki Onarım ve İnşa İşleri İle Bu Konuda Dağıtılan Ödenek Miktarını Gösteren Çizelge

Sene	İ. Umum K. Bütçesi	Nafia Vekâleti Yatırımı	Yeni İnşaatlar	Onarım
1923	-	-	1	-
1924	11.500	-	7	-
1925	-	-	4	-
1926	-	-	9	-
1927	-	-	8	-
1928	-	-	10	-
1929	-	-	11	-
1930	15.000	-	30	Bütçenin %10 nu onarımına sarf edilmiştir.
1931	35.000	-	10	-
1932	70.000	-	23	-
1933	75.477	-	18	-
1934	175.000	-	33	-
1935	112.320	-	66	-
1936	40.000	288.000	99	-
1937	100.000	305.840	65	-
1938	150.000	305.840	126	-
1939	275.000	305.840	114	-
1940	150.000	275.256	63	-
1941	150.000	275.256	56	-
1942	150.000	275.256	31	-
1943	150.000	275.256	23	-
1944	200.000	275.256	26	-
1945	116.670	151.698	29	110
1946	710.000	260.000	47	315
1947	960.000	255.000	49	426
1948	960.000	255.000	34	209
1949	531.378	-	28	203

Cumhuriyetin ilanından sonra Jandarma teşkilatı özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da başlayan isyanlarla uğraştı. Umumi Müfettişliklerin kurulmasıyla birlikte jandarma teşkilatları çıkan isyanları bastırma noktasında aktif rol almaya başladı. Özellikle isyanların çoğaldığı 1.Umumi Müfettişlik bölgesinde olaylar bastırılarak Jandarma birlikleri tarafından önemli miktarda silah toplandı. Cumhuriyetin ilanı olan 29 Ekim 1923'ten 1925 tarihine kadar Jandarma teşkilatında sıhhi işleri görececek bir birim yoktu. 1925 yılında jandarma teşkilatında sağlık işlerini yürütmek üzere kadroya başhekimlik ilave edildi. Jandarma teşkilatında doğrudan bir hekim kadrosu yoktu. Seyyar taburlar ile başhekim tayin edilmekte M1. Tabur ağır makineli tb ve okulların başhekimleri ve başhekim muavinleri hariç diğer kişiler serbest sivil doktorlardan ücretle tedavi olmaktadır. Jandarma revirleri her seyyar taburda onar, okullarda 20 ile 30 yataktan oluşmaktaydı. Jandarma teşkilatına ait ilk motorlu araç 1928 yılında 2 adet binek, 18 adet Mercedes- Benz kamyon 300 adet motosikletten ibaretti. Bu araçlardan iki adet binek ile üç adet kamyon merkez teşkilatının ihtiyacını karşılamak üzere Ankara'da bırakılmıştı. Diğer kamyonlar hudut birliklerine verilmişti. Jandarma vazife ve hizmetlerinin ifasında muhabere kısmı ve cihazları önemli bir konumdaydı. Ülkenin her köşesine dağılmış bulunan Jandarma karakollarını haberleşme bakımından birbirine bağlayan ve hızlıca anlaşmayı sağlayan cihazlar bulunmaktaydı. Bu dönemde 47000 km uzunluğunda bir telefon muhabere şebekesi mevcut idi.

1930 yılında jandarmanın elinde muhtelif cinste silahlar vardı. Bu silahlar gelişigüzel bir vaziyette kıtalara dağıtılmış idi. Yapılan çalışmalar sonucu mevcut silahlar tavsiye edilmiş mevcudu en fazla ve kullanıma elverişli yalnız dört cins silahın jandarmada bulunmasına karar verilmişti.

Etik Beyan

"Tek Parti Döneminde Jandarma Teşkilatının Durumu (1923-1946)" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayım ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Kaynakça

- Alyot Halim, Türkiye'de Zabıta, Ankara, 1947, 142-143
 Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Türk Silahlı Kuvvetleri, Harita Genel Müdürlüğü, Ankara,1982. s. 311.
 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)
 BCA. 030.01.68.432.8
 BCA. 030.01.68.432.8.20
 BCA. 030.01.68.432.8.21
 BCA. 030.10.128.923.17
 BCA. 030.10.128.923.6.12
 BCA. 030.10.128.923.6.2
 BCA. 030.10.128.923.6.31
 BCA. 030.10.128.923.6.32
 BCA. 030.18.01.02.19.23.11
 BCA.030.01.68.432.8.16
 BCA.030.01.68.432.8.3
 BCA.030.10.128.523.6
 BCA.030.10.128.823.6
 BCA.030.10.128.923.6
 BCA.030.10.18.923.6.21
 BCA.030.10.25.166.1
 BCA. 030.10.128.923.17.3
 BCA.030.01.68.432.8
 BCA.030.10.26.523.6.9
 BCA. 030.10.128.313.6
 Burgaç, Murat, Türkiye'de Müfettişliklerin Kurulması ve Trakya Umumi Müfettişliği, Ankara, 2013, s. 147-150
 Cumhuriyet Jandarması, İstanbul, 1974, s. 21-23
 Düstur,3.tertip. c.9:19)
 Hürkan, Serhat, Altrok'un Şark Ucu Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da CHP (1919-2009), Ankara, 2009, s.34-36
 Jandarma Genel Komutanlığı Tarihi, C. I, Ankara, 2002, s.132.
 Işık, Hüseyin Birinci Dünya Savaşında Seyyar Jandarma Birlikleri, Ankara, 1999, s. 9)
 Koçak, Cemil, Umumi Müfettişlikler (1927-1952), İstanbul, 2010, s.53-210
 Resmi Gazete, 22.06.1930 No: 1526.
 Varlık, M.Bülent, Umumi Müfettişler Toplantı Tutanakları-1936, Ankara, 1937, s. 32.
 TBMMZC, 20/72/86;
 TBMMZC, 5/17,

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi TBMM Hükümeti Dönemi (1920-1923). Türk İstiklâl Harbi Özet Tarihi, Genelkurmay ATASE Başkanlığı yayını, Ankara, 2001.s. s. 391.

EXTENDED ABSTRACT

The Gendarmerie Organization was established on November 3, 1839, in accordance with the article of the Tanzimat Fermanı on the protection of safety lives, rape and honor and property, and the duty of officers who did not have a central organization in the provinces. The starting year of 1839 was accepted as the Gendarmerie Organization Day, which was combined with the 14th of June, the date of the Asakiri Zaptiye Ordinance. Until 1870, there was no independent organization within the Ottoman Empire to engage in security and public affairs. Up to this date, the order of Istanbul was provided by the forces separated from the janissary continent, which was the Hassa Army of the state, and the order of the provinces was provided by the militia soldiers that constitute the hazards of the governors. There was no general command and law. Although there was a gendarmerie organization established in the 1870s, it was mostly on the axis of Istanbul. The name of the gendarmerie entered the Turkish state organization for the first time in history with the regulation adopted on 15 April 1880

Until 1286 (1870), there was no institution within the Ottoman Empire to deal with security and public affairs. Until this period, the public order in Istanbul by the forces of the state separated from the janissarycontinent; the public order of the provinces was provided by the militia soldiers who formed the hazari (peace and order, peace and resting time) of the governors. There was no general command and no law to control it, and no official authority to command it. In 1870, a conquest was established to ensure the safety and security of the country, but it was limited to Istanbul. Based on the establishment of the Republic of Turkey within the limits of the hard Gendarmerie it began in 1912. The commissions established with the participation of foreign regulatory committees examined all over the country. After the proclamation of the Republic on October 29, 1923, reorganization works were started within the framework of a plan in the Gendarmerie Organization as in many Other institutions of the state. The Gendarmerie Petty Officer School, which was closed in 1918, was reopened in Izmit. Fixed Gendarmerie Region allInspectors and Provincial Gendarmerie Regiment Commands were reorganized and the Mobile Gendarmerie Units were strengthened. Since the first days of the National Struggle Movement, the Mobile Gendarmerie Detachments, which have made significant contributions both to the establishment of public order and to it s contribution to the National resistance, occupied the agenda of the Turkish Grand National Assembly. While the abolition of mobile gendarmerie detachments was decided in the Turkish Grand National Assembly on 10 February 1921, the effective date was decided as the end of March 1921. In the absence of the Deputy Internal Medicine Act, the proposed law on the aforementioned detachments was adopted without further discussion. Article 94 of the 94 Law on the Elimination of Mobile Gendarmerie 94 dated 94 February 10, 1921; The mobile gendarmerie detachments are dated with the provision of “mobile gendarmerie detachments that are ordered by the lawdated 7 June 1336, which is mandated by the attorney of the National Defense for the procurement and public order of the defense country um.

The most important development in terms of legislation after the proclamation of the Republic took place in 1930. The Gendarmerie made a significant progress with the entry into force of Law no. 1706 of 22 June 1930. With this law, the definition of gendarmerie, duty, loyalty status, powers, duties and responsibilities of the officers were determined in detail. With this law, the Gendarmerie has gained its legal status that will continue until today. In addition, it was decided that the mobile gendarmerie administration, which was transferred to the army on this date, would be left to the army in the following years due to the events in 1930. In 1935, an important development took place in the Gendarmerie. In accordance with the Gendarmerie Law no. 1706, it was accepted that the Gendarmeri officers would be met from the Military School. Thus, the need of the officers of the Gendarmerie began to be provided from the Military School. In 1935, the Gendarmerie Class School was opened in Anittepe in Ankara and continued to teach in the common building with the Police Institute for many years. In 1935, a new organization was established under the name of the General Command of Gendarmerie by changing the name and a commander of the rank of Lieutenant General was appointed. The units were divided into twogroups as fixed and mobile gendarmerie. In 1937, the Gendarmerie Organization and Duties Regulation, which shows the application of the lawenacted, came into force. In 1939 the Gendarmerie Organization; Fixed Gendarmerie Units, Mobile Gendarmerie Units, Gendarmerie Training Units and Schools.

After the proclamation of the Republic the Gendarmerie organization was particularly involved in the rebellions that started in Eastern and Southeastern Anatolia. With the establishment of General Inspectors, gendarmerie organizations began to take an active role in suppressing the riots. Especially in the 1st General Inspectorate region where the rebellion increased, the events were suppressed and a significant amount of weapons was collected by the Gendarmerie units. From 29 October 1923 to 1925, the declaration of the Republic, there was no unit in the Gendarmerie to perform sanitary works. In 1925, the head physician was added to the staff to carry out the health affairs in the gendarmerie. There was no direct medical staff in the gendarmerie. Mobile battalions and chief physicians are appointed. The battalion was being treated with fee from the civilian doctors and other persons, except for the heavy machine technicians and the chief physicians of the schools and the assistant chief physicians. Gendarmerie in firmaries were repaired on every mobile battalion and 20 to 30 beds in schools. The first motor vehicle belonging to the gendarmerie in 1928, 2 passenger cars, 18 Mercedes-Benz truck consisted of 300 motorcycles. Two passenger cars and three trucks were left in Ankara to meet the needs of the central organization. The other trucks were given to frontier troops. The communication part and equipment had an important role in the performance of the gendarmerie's duties and services. There were devices connecting the Gendarmerie stations scattered all over the country in terms of communication and providing quick agreement. There was a telephone communication network of 47000 km. In 1930, the gendarmerie had weapons of various types. These weapons were randomly distributed to the contingents. As a result of the studies made, it was decided that only the four types of weapons available to the gendarmerie would have the maximum number of available weapons recommended.